

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
1/2 an 12 cor. 1/4 an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Episcopia elină de Hajdudorog.

I.

Credem a fi consult, să facem în următoarele o analiză a bulei pentru înființarea noiei Episcopii și să apretiem motivele ce-au îndemnat Scaunul Romei să înființeze episcopia elină dela Hajdudorog; să vedem prescripțiunile bulei pomenite referitor la limba liturgică, apoi modul cum interpretează tendențios tūlnicul catolicismului maghiar „Alkotmány”-ul prescripțiunile clare ale aceleia, ca să fim în clar cu „binevoitorii românismului”, și să ne vedem de treabă, să nu ne tot căim și jeluim, ci să lucrăm, că vremea face și trece și mucle ne arde degetul.

Bula „Christifideles graeci” e dată la 8 Iunie a. c. după o introducere, în care laudă credința, pietatea și loialitatea uniților Români spunând, că aceia „catolicilor întregului Răsărit s’au dat pe sine de pildă a tuturor vârtuților”, expune motivele, respective cauzele și rugările cari l-au îndemnat să despărță o sumedenie de parohii din diecezele române și rutene, ca acele să le alătore diecezei grecești nou-înființate la Hajdudorog.

Iată motivarea! „Dar între credincioșii de ritul grecesc s’au ivit și de aceia, cari se folosesc de limba unguerească și cari deja cu multă inzistință au cerut dela Sfântul Scaun, să se înființese o diecesă pentru ei.” Preoții diecezelor române nu s’au folosit de limba unguerească nici odată, și nici credincioșii lor n’au încredințat nici n’au rugat pe nimenea, ca în numele lor să ceară dela S. Scaun episcopie nouă. Și vestitul dl Szabó Jenő simplaminte a spus neadevăr atunci, când a scris în nr. de 25 Februarie al „Alk.”-lui, că credin-

cioșii parohiilor române parte prin concrezuții lor firești, parte cu ocaziunea, peregrinajelor (înțelege d-sa Máriapócs-ul) și-au exprimat dorința de a avea o episcopie nouă. Astfel ni s’au luat parohii române, — în cari în cea mai mare parte nici pomană nu-i de limba maghiară, — cari de fel nu se poftesc dela noi.

Motivarea bulei continuă: „De sigur, că nu este de tras la îndoială, că înființarea asta contribuie foarte mult, ca să se prospereze religia creștină, pacea și unirea între înșiși credincioșii de ritul grecesc, cari vorbesc diferite limbi, ca să devină mai puternice legăturile cu cari se unește Regatul apostolic al sfântului Ștefan cu Catedra Principelui Apostolilor și ca să se delătore primejdia abuzului aceluia de tot rușinos, de atâtea ori condamnat de supremii Pontifici, de-a introduce anume limbi vernacule în sacra Liturghie”.

Chiar loialitatea și supunerea noastră fiească față de Scaunul Romei ne impune datorința, ca să-i spunem sincer, că se foarte înșeală, dacă crede, că prin înființarea aceiei episcopii s’ar delătura acel abuz rușinos de-a introduce limbi nouă în liturghie, că „Alk.”-ul deja acum susținuse, că afară de canonul liturghiei, toate se vor face în limba unguerească, adecă: rezponzoriile, cântările bisericești, prohodul și conferirea botezului (sic!). Și oare ce-i în cultul divin al ritului grec, ce nu-i cântare bisericească sau rezponzoriu? Nimic! absolut nimic! Apoi chiar „Alkotmány”-ul fu acel ziar, care a dat înainte de asta cu ceva pe hipocritul zicând, că poartă frică, că preoții români eventual și limba greacă o vor folosi de materie de agitat. „Alk.” a vestit cu mare pseudopathos, că l. greacă e limba străbună a ritului grec, ba încă și aceea, că e unică (!) l. liturghică a acelu rit. Iată cât de

iute își dă arama pe față! Iată cât de iute dau dovadă despre faptul, că niciodată nu le-a fost așa de dragă limba greacă, cum trâmbițară! Iată cât de iute o-ar abandona! Iată cât de timpuriu însufleteșc pe bunii preoți ruteni de a liturghisi unguerește! Pe ei nu-i impoartă aceea, oă Roma timbrează acel fapt de abuz rușinos!

Se foarte amăjește Scaunul papal și cu presupunerea, că prin episcopia aceea ar prospera religia, pacea și unirea dintre credincioșii de ritul grec, cari vorbesc diferite limbi. Căci poate-se închipui, că Românii atât de grozav vătămați să uite cândva palma, ce s’a dat bisericii române unite, că s’a conturbat pacea și liniștea sufletească alor multe zeci de mii de credincioși de un sânge cu ei? Nu ne vine să credem așa ceva! *Nu pace și unire va aduce noaua episcopie, ci sarvă, neliniște, înstreinarea credincioșilor dela biserică, discordie, separarea și înstreinarea deoalaltă a credincioșilor, și prin aceasta orice altceva va prospera, dar religia creștină nu.* Ba va urma agitația francmasonilor contra limbei liturgice latine, în care residă puterea mare a bisericii catolice!

Aceste sunt cauzele ce au îndemnat Scaunul papal, că ascultând „cu bunăvoință” rugările Regelui, Primatului și a celorlalți episcopi maghiari, să înființeze noua episcopie. Noi nu tragem la îndoială „bunăvoința” și „studiul matur” al Scaunului papal, dar cu aceea suntem în clar, că noaua episcopie n’are nici-când să servească binele comun al bisericii intenționat de Preasfinția Sa, căci înformările și rugările guvernului, Primatului și a corului episcopesc maghiar nu sunt pornite din dragoste de cauză, ci din tendențiositatea șovinismului național cel mai cras; Preasfinției Sale i-s’au dat

informații rele, necorespunzătoare împrejurărilor locali. Și cine n'a fost pe acele locuri și acela îndată poate fi în curat cu lucrul, că acolo nu mai poate fi vorbă de maghiari romanizați sau rutenizați, cât ce va căți că în Carei, Leta-mare, Macău și Oradea au și Români și rutenii parohie. Apoi dacă credincioșii aceia ar fi fost cândva unguri, atunci sau se duceau numai la Români, sau numai la ruteni; nu s'ar fi îngreunat, ca să susțină două biserici și doi preoți într'o comună.

Scaunul papal, bazându-se pe informațiile tendențios făurite, a decis în chestia aceasta, dând astfel dreptul celor ce numai binele bisericii nu-l doresc, și nimicind astfel oportunitatea înțelept al antecesorilor lui de-a nu se atinge de *limba, datinele* și drepturile noastre asigurate parte în contractul bilateral al marelui Atanasie Anghel legat cu Roma cu ocaziunea unirei, parte în bula „Eclesiam Christi”. Cu sute de ani a dat mai îndărăt Pontificele unirea gr.-orientalilor prin abandonarea aceluia oportunitate viguros. Acest fapt pripit al Romei va produce o ură și mai înverșunată a gr.-orientalilor față de Catedra Principelui apostolilor. Drept, că pe nedreptul, că numai sfinții lui răi se pot învinui. Sfinții răi au să poarte tot odiul pentru urmările

dezastruoase și triste a hotărârei greșite a Romei; singur ei au dat informații rele spre al hotărâri în favorul gândurilor lor păcătoase.

Bancă românească în Aiud.

Sunt 2 săptămâni, că românii din Aiud și jur au hotărât înființarea unui institut de credit și economii în orașelul acela unguresc, încungiurat de o populație aproape numai românească. Capitalul societății e 150.000 coroane: prea mic pentru o boltă de bani, care nu caută decât la aceea, că e bun banul și că e curată socola; e însă un capital de ajuns pentru un institut, care are ambiția și își cunoaște de a sa datorință principală, ca să vină în ajutorul țaranului nostru, sfătându-l, învățându-l și îndemnându-l la punctualitate, hărnicie, cruțare și economie rațională.

Institutul acesta, născut în o gravă și îndărătnică criză financiară, în un ținut fără capitaliști, credem, și fără mari nădejdi în un rescompt bogat și fără a conta la multe depuneri spre fructificare, — dacă va fi și o școală pentru ridicarea moralului public al poporului, — are să fie o mare binefacere pentru jurul acela. Se va desvolta frumos și solid și va fi un institut respectat și bine sprijinit. Dacă însă va fi o bancă de căpătueală, ori numai o boltă de bani, va face eventual parale, dar nu va face binele dorit și pus în prospect. În cazul acesta din urmă, considerând, că în Aiud operează de mult „Economul” prin filiala sa, care e destul de puternic și credem, că relative contribuie, între băncile noastre, mai mult pentru scopuri culturale și considerând, că în Aiud și jur sunt banii, cari pot să acopere creditul și să satisfacă pretenziunile pecuniare ale populației: — înființarea acestei bănci n'ar avea

nici un înțeles mai adânc și nu ne-ar putea procura mai multă bucurie ca deschiderea unei prăvălii românești.

Peste tot noi n'avem trebuință de bănci de concurență, cari pentru sporirea venitelor de azi să împrumute la frunză și iarbă, ori să între în întreprinderi riscate, pe urma căror manipulații și speculații cu timpul se ruinează, cauzând mari daune și clientelei, ci avem nevoie mare de bănci, a căror conducători să lucreze nu numai pentru împovorarea poporului cu datorii, ci mai mult pentru întărirea aceluia prin deprinderea virtuților morali, cari sunt în aceeași vreme și virtuți economice și igienice.

Noi ne bucurăm pentru înființarea institutului de credit din Aiud și felicităm acționarii, cari în criza aceasta de bani au subscris un așa capital. Facem aceasta în nădejdea, că acest institut va fi și o școală bună pentru luminarea poporului din Aiud și jur și pentru întărirea lui economică.

Un apel. Un abate, șapte protopopi

și un asesor consistorial: preoții gr.-cat. maghiari în un apel din Iulie, anul curent provoacă pe toți preoții, cantorii și învățătorii gr.-cat. din noua episcopie gr.-cat. magiară, să se adreseze „cu încredere, devotament, cu toată inima și tot sufletul” comisiei regnicolare gr.-cat. magiare, și s'o roage, ca să facă toți pașii de lipsă, acolo și deatâteaori, unde și deatâteaori crede, că e bine pentru sediul episcopiei magiare să nu fie Hajdudorog, cum stătoarește bula „Christifideles graeci”, ci Nyiregyháza, cum dorește magnatul Szabó Jenő, prez. comisiei numite și cum doresc toți aderenții lui.

Cererea aceasta se motivează cu următoarele:

1. Hajdudorog-ul a fost oarecând oraș; azi e numai comună mare, fiindcă clasa in-

FOIȚA.

Fragment. *)

De dr. VICT. BIRLEA.

O, ce delicia e viața,
Când n'ai soție, n'ai copii.
Când lacrimi griji și suferințe,
Ce alții le-au, tu nu le știi.

Când alt stăpân n'ai peste tine,
Ci tu-ți dai singur vieții rost,
Și nime nu te mai întreabă,
Deunde vii și unde-ai fost!

Vieța asta asta de o palmă,
Ce ți-s'a dat, ca s'o trăiești,
S'o lași atunci în van se curgă,
Când eri ai fost, mâni nu mai ești?..

Nu, e păcat! Ci 'n toată clipa
Să sorbi de tot dulcele ei.
Și n'o să-ți pară rău atunci,
De ce-ai lăsat la nătarei.

Căci dacă n'affi 'n trai dulceată,
Vieța-atunci mai mult la ce-i,
La ce mai porți mai mult povara
Atător ani și lungi și grei.

Așa-ți dormi somnul nimicirii
Dulceag și fără de sfârșit.
Și scapi de-osânda grea a vieții,
În ce nu știi, la ce-ai venit.

* * *

*) Din poema: „Convertitul”.

Bolnavu-ascultă 'n somnu-i vocea
Și geme 'n perne-i îngrozit.
Căci par'că simte n'trând prin vine-i
Tăișul rece de cuțit...

Oh nu! Un strop de vieată 'n tine,
Să fie-acela cât de mic,
E tot mai scump și e mai dulce,
Decât rentoarcerea 'n nimic.

Nimic?... Dar cine-ți poate spune,
Ce este el, ori cum va fi...?
Când mori cu dorul de vieată
Și mori cu dor de-a mai trăi.

Nimic?... O fi el o vorbă.
Când vieța un nimic ți-o faci,
Dar firea ta, ce vrea 'n veci vieată,
Cu vorbe goale nu o 'mpaci.

Căci dacă vieța, nu-i un bine,
Nici rău nu e; dar tot ceva-i.
Deci dacă 'ncerci să-ți perzi vieța,
În schimb mai bun pentru ea, ce-ai?

Căci traiul dulcelor clipite,
Ce tu ți-l faci cu vrere-amar,
Nu-l îndulcești cu nimicirea
Să nici nu 'ncerci, că e 'azădar.

Și ești un nebun de crezi, că moartea
Ți-o fi un somn dulceag și lin,
Și că 'n nimic se găte toate,
Din care crezi, că toate vin.

Căci a nu fi și-a fi din lume,
Precum tu moartea ți-o 'nțelegi
E un absurd și o chimeră,
Cu ce problema n'o deslegi.

Ori nu 'nțelegi, că rostul lumii
Așa-i de-a nu fi, ci de-a fi,
Că de-ar fi fost nimic odată
Din el nimic ar resări.

În van deci cauți să affi 'n moarte,
Ce 'n legea firii nu e pus;
Când însăși moartea e o fază
A unei vieți, ce a apus.

Acesta-i nodu 'n ce se 'nchiagă
Din taina lumii-un singur rost,
Că nu mai poți să fi nimica
Decum v'odată ce-ai fost.

Tu-ai fost... Ești deci și după moarte
Dar nu 'ntreba, că... „oare cum”?
Ce-ți pasă ție, de ești gata...
Să fi cum ești... ori chiar altcum.

Sunt două vieți.. dar una-i legea:
Ca om așa ai să trăiești,
Oă dacă treci de-aici dincolo
Să n'ai de ce se te odiești.

Dar cum să treci, tu rătăcite,
Să nu te poticnești în drum,
Când vieța asta, ce ți-e puntea,
O ai trăit și nu știi cum.

Căci a trăi rea credință:
Căci te naști și-aicea mori,
Nu-i trai de om; nici fericire,
Chiar de-ai trăi de mii de ori.

Și a trăi fără speranță:
Că moartea ți ușa altei vieți,
E trai pierdut și-o 'nșăciune,
Ce-acum bătrân ai s'o înveți!

teligență: proprietarii, cari au început și condus mișcarea pentru episcopia nouă, — parte s'a stăns, parte s'a ruinat materialmente, parte și-a pierdut încrederea locuitorilor.

2. Anarhia produsă în urma alegerii de preot a adus rusine nu numai peste Hajdudorog, ci asupra tuturor gr. cat. maghiari.

3. Egoiștii din Hajdudorog au fost și sunt conduși de ambiții și patriotism loial și mai mult de reformafii, cari au în vedere interesele lor și nu ale gr.-catholicilor.

4. În 1896 cei din Hajdudorog au re-belerat liturghia în Budapesta, în limba maghiară și fapta aceasta nesocotită era cât pe aici să fie fatală pentru întreaga maghiarimea gr.-cat., fiindcă îndată au venit opreliștile dela Roma (cărora nu s'au supus Culeg.) împotriva cultului divin în limba maghiară, care chestiune „în întreaga durată păstoririi episcopului dela Munkács + Poisztelyi faimos s'a dezvoltat necontrolată, s'a întărit ca literatura și a cuprins teren tot mai mare”. (Ce admirabilă logică! Culeg.)

5. În Hajdudorog nu sunt instituttele de învățământ, ce le-au pierdut ei, rumpându-se spre marea lor bucurie de Ungvár, Eperjes, Orade, Blaj și Beiuș, iar statul nu va putea și nici nu-i aplicat să le facă lor toate în Hajdudorog, în locul acela ferit, tinos și necunoscut.

6. Dacă Hajdudorog-ul ar fi sediul episcopiei nouă, atunci inferioritatea acesteia față de episcopiele gr.-cat. naționaliste ar fi peteceluită pentru totdeauna.

7. Hotărârea Pontifului pentru Hajdudorog, deși se zice că-i pentru totdeauna, să nu conturbe pe nime, fiindcă enunțatiunea aceasta e numai o formulă otilară obișnuită.

De motivele acestea toți preoții, cantorii și învățătorii gr.-cat. maghiari, deosebit aceia cari au avut până acum o ținută rezervată și sunt atașați la noua episcopie dela Orade, Gherla, Alba-Iulia și Făgăraș, să ne alăture „cu toată încrederea și dragostea” la mișcarea elitei clerului gr.-cat. maghiar, pentru câștigarea orașului Nyiregyháza de centru al episcopiei nouă.

Vezi, iubite cetitoriule, din ce motive, câtă însuflețire și câtă încredere nutresc și câte energii sunt aplicați să cheltuiască aceea pentru un scop cum e chestiunea sediului noii episcopii, care chestiune e foarte bagatelă în comparație cu a fi, ori a nu fi al bisericii noastre gr.-cat. române!

Ne vom însufleți și noi și vom fi în stare să cheltuim și ultima energie pentru un lucru mare, pentru apărarea ființei noastre? Da! Abatele Melles Emil, protopopii Takács Péter, Kis András, Ruttkay Gyula, Gönczy Antal, Tuhrmana Antal, Mosolygó Antal, Szécska János și asesorul Papp János, cari au subscris apelul pentru Nyiregyháza, vor afla destui nu numai în elita, ci și între gregarii clerului nostru, cari cuprinși de focul dragostii lui Dumnezeu, vor zări ca un singur om întru apărarea dreptății și nu numai în apeluri, ci mai mult în fapta vor da probe de virtuțile lor distinse și de cea mai curată iubire de neam și de lege.

ECOURI.

Biserica și învățătorii*). — **Răspuns „Apelului”, îndreptat de un cleric.**

„Intâmpinarea” noastră la articolul „Câteva observări sincere” am scris-o în speranța, că nu va trebui să mai revenim

*) Finales! N. Red.

asupra lucrului. Suntem însă siliți a o face, deoarece O. D. Septimiu Popa în articolul cu titlul de mai sus, publicat în Nr. 80 al „Unirii”, deși declară categoric, că retrage tot ce a scris referitor la noi, prin ce indirect recunoaște, că adevărul e pe partea noastră, totuși în noul său articol acuzele, cele vechi le amplifică silindu-se a le dovedi autenticitatea și buna sa credință.

Nu înțelegem cum poate un om cu judecată și consecvent să retragă tot ce a afirmat într-o chestie, și apoi tot în aceeași chestie să facă acuze nouă, de calibrul celor retrase odată.

Dlui S. P. însă îi este de-ajuns să audă ceva, apoi o și dă în vileag, fără a se convinge mai întâi, că e adevărat sau nu ceea ce susține, și numai la urmă când e strămtorat se silește a-le câștiga cu ori ce preț timbrul autenticității. Vorba sasului: „Dă-mi Doamne mintea Românului cea de pe urmă”.

Autenticitatea nu stă într'aceea, ca să fi auzit ceea ce afirm, ci aceea, să aibă de bază adevărul.

Buna credință și autenticitatea motivelor Dlui S. P. se poate vedea clar și din următoarele:

Despre absentarea noastră dela biserică acum spune, că pe timpul „Doxologiei” eram tocmai „la 50 de pași de biserică”, nici mai aproape nici mai departe și „Pe dinaintea altarului am trecut înainte de „fericiri”. Cum o ști Dsa aceasta așa de punctuos, când în urma situații, din biserică nu ne putea vedea, că la ce distanță suntem? Apoi dela „Doxologie” până la „fericiri” numai 50 de pași se pot face, când cu astfel de ocazii întreg serviciul divin se face cu solemnitate mai mare, iar cântările se execută mai pe larg?!

Privitor la cele afirmate despre inv.

VISURI

Din țara cu zimbetul etern.

— Note cu creionul —

III.

Monte-Cassino — Pisa — Florența — Cortos — Fiesole
Firenze 21 Iulie n. 1912.

Dacă pornești dimineața din Neapole, sosești numai bine pe o căldură tropicală la Casino. Jur împrejur se țin lanț dealurile invasmântale cu verdeată vărătică. Pe drumurile de țară se ridică nori grei de colbul răscolit în urma trăsurilor; pretutindenea fețe arse, mers molatic, potolit și — toitul cevaș mai domol, decât în centrele italiene mai de seamă. Dela gara de Cassino se vede deja bine înălțimea, pe care se ridică superb și impozant: Monte-Cassino.

Ieai drumul ată înainte și faci o apostolie grea pe picioare două ore întregi, de te trec toate sudorile Golgotei — până în fine, ajungi la poalele claustrului înființat de cătră Sf. Benedict în 529.

Privești dela culmi la vale, și nu-ți vine a crede, că ai urcat pedestru atăta putere de drum pieziș, pe o arșiță de poți frige ouă în ea.

Streinul sosi aci — dacă se știe legitima, întâmpină multă opitalitate: îi merg toate: „în pomană”, cum i-am zice, — și duce suvenirii plăcute din acest bastion cu-

vios, care pe vremuri se bucura de mare vază într'ale științei. Azi claustrul și-a restrâns menirea la subministrarea de sucreștante în ordni benedictin încolo: numai păzând cu sfințenie relicviile, câte i-au rămas moștenire de pe vremurile de glorie.

Celele n'are multă vreme de pierdut, — își continuă deja în altă zi drumul și strețind Roma, trece cu acceleratul dealungul țărmarilor mării tireneice, prin Livorna drept în Pisa.

Oraș plăcut, cu vre-o 30.000 locuitori și mult mai curățel, decât orașele dela Sud. Sosind în primele ore ale dimineții — tăcerea ce domănește în lungul străzilor curate, mărește numai prima impresie bună, ce și-o face acest cuib al prevestitorilor Renaissance-ului: Nicolo și Giovanni Pisano dela începutul veacului al XIII.

Mai modest în dimensiuni, — dar ceva și mai simetric; mai lipsit de toitul insolent de cerșitoria fără seamă de impetuoasă și de coveciurile strimte și puțin îngrijite ce mișuna de plebe murdară de mahală precum și de multe altele — câte se ascund d. e. în dosul bulevardelor din Roma și Neapole.

Zidirea cea mai impozantă e catedrala ridicată la începutul veacului al XII-lea în stil toșcanico-roman. Azi, — renovată, își desvălește interiorul pe 68 pilastri puternici, aduși de cătră Pisani din războaiele ce le-au avut.

Baptisterul din apropierea basilicei, în-

treg de marmoră, dotează din veacul al XIV-lea. Poartă forma unei cupole grandioase, având o înălțime la vre-o 57 metri. Servește numai pentru botezuri. Îngrijiterul Baptisteralului — pentru puțin bacșiș — îți repetăste bucuros câteva scale de tonuri înspre largul de sus, care cu o ocaștică plăcută repercutează într'o fermecătoare armonie amestecul de tonuri cu o precisiune admirabilă

Renumitul Turn pieziș al Pisei — înalt de 54.5 m. — tinde, de pe vârf, cea mai frumoasă panoramă asupra orașului. Campo Santo — cimiterul elitei pisane de pe vremuri — ascunde sub morma sa bogată cele mai prețioase figuri din trecutul istoric al Pisei, și poartă jur împrejur picturi vechi de prin veacul al XIV-lea. Deocamdată numai atât — în pripă!

*

Și acum am fi ajuns la giuvaerul cel mai delicat al Italiei — la orașul artelor: Florența ori Firenze, cum îi zice Italianii. Poate nici unde n'a concentrat renaissance-ul atăta bogăție gingașe, ca și într'acest camin înneasămanat de plăcut. Nu înzadar poartă conumele „la Bella” = Cea frumoasă și „La Citta dei fiori” = Orașul florilor. Eroii renaissance-ului — au făcut nemuritor acest oraș de peste 150000 locuitori, situat pe ambele maluri ale fluviului Arno.

Abstrăgând dela istoria ce se desfășură într'ansul în legătură cu bogatele familii de

B. — „autorul în înțelesul strict al cuvântului al „Înfâmpinării“, declară pe cuvântul său de onoare, că n'a convenit cu Dsa la gara din Huedin și în consecință nici când n'au vorbit laolaltă despre acest lucru. Cel vizat asemenea declară, că nu i-a făcut declarația ce-i atribuie cu atât mai vârtos, că B. n'a dat anză prin nimic să merite aceasta acuză temerară, și așa e îndreptățit a cuteza „să fragă la îndoială autenticitatea motivelor“. Acum să ni-se spună ce face Dsa în acest punct și încă conștient? E permis a exploata în felul acesta și în public convorbirile private?!

Cât de mult adevăr conține acuza aceasta se poate vedea și din faptul, că Dsa, deși ține așa de mult la „autenticitate“, totuși nu spune cuvântul cu care i-s'a caracterizat B., ci-i înlocuiește cu puncte și-l explică după plac. Într'o discuție serioasă și cinstită asta nu se admite. Iată autenticitatea și buna credință!

Prin faptul, că am dovedit netemeinicia celor susținute de Dsa, noi nu i-am „atâcat onoarea personală“ și n'am voit s'o facem nici atunci nici acum. Deci nu caute „nod în papură“. A trebuit însă să scoatem lumina „de sub obroc“, unde a pus-o și să descoperim adevărul, chiar și în interesul Dsale, ca pe venitor să înceteze de a se lua după prima informație.

Toate celelalte afirmări fiind însinuări și palavre lipsite de bază de adevăr, nu le ținem demne de a reflecta la ele, cu atât mai vârtos, că și Dsa recunoaște, că informațiile, cari „merg și mai departe“, nu ști că „sunt adevărate sau nu“ fiind aceasta „altă căciulă!“ Oare acestea nu însumă a atăca fără temei? Cum a putut acuza cu lucruri de acelea, cari nu dovedesc nimic, decât cel mult autorului îi dau atestat de paupertate?!

Podoabele de stil ca: nerușinarea, obrășnicia, murdare etc. se caracterizază de sine! Noi numai arătăm am putea zice că: „stilul e omul“.

În urma acestora lăsăm să judece lumea nepreocupată, că poate fi vorbă de motive autentice și bună credință acolo, unde acuzele, se bazează pe vorbe goale și minciuni.

Invățătorii interesați.

Fiind numai acum în poziția, de a-mi comunica și eu modesta mea părere, în chestia „Apelului“ îndreptat de un cleric, răspund: Mă bucur, când văd, că și printre noi, tinerii leviți se află câte unul, care aprins de dragostea față de biserică și de neam, ne chiamă, ne strigă să facem și noi ce putem pentru deșteptarea și luminarea poporului, ai cărui fi suntem. E semn bun acesta, când acei, cari s'au dedicat carierei preoțești, încă ide pe când se pregătesc pentru acestea, își cer partea de lucru în ogorul înțelenit al neamului. De aceea regret foarte mult, că nu am putut răspunde mai curând, ca astfel cât mai iute să ne punem pe lucru, căci în ziua de azi nu-i iertat să lăsăm nici o clipă nefolosită, dacă vrem să scăpăm de multele greutăți, cari cresc din ce în ce tot mai tare și dacă vrem să dăm înainte.

Sunt entuziasmat de apelul, amintit, dar pentru aceea nu împărtășesc întru toate părerea cuprinsă în el. Pricina e următoarea. Eu nu aflu de potrivită părerea, că noi clericii, vre-o două sute, câți suntem, să formăm o mare societate, carea să fie obligată a ținea prelegeri pentru popor mai în fiecare Duminică, și această societate să fie organizată sau în cadrele „Asociațiunii“, sau independentă, dar să stea sub patronajul conzistoarelor, așa că atunci când cineva intra în vre-un Seminar să fie obligat a se face membrul acelei societăți.

O societate a tuturor clericilor, de sine stătătoare, după părerea mea, nu poate aduce nu știu ce rezultate reale. Motivul e; fiindcă noi suntem prea puțini ca să putem forma o societate, carea să fie recunoscută din partea publicului, ca o societate vrednică de atențiunea lui. Afară de aceea suntem tare împrăștiati și astfel modul nostru de lucrare, în unire unii cu alții, devine tare anevoios, după ce alte sunt împrăștiările într'o parte, altele sunt în altă parte, într'un loc sunt un fel de lipsuri, în alt loc sunt altele. Spre ex. În munții apuseni va trebui să vorbești despre atari lucruri, despre cari în Țara Oltului nu poți vorbi, și acum vină comitetul Societății respective (căci numai așa are înțeles o societate independentă, dacă mai marii ei îi va da direcțiivă, altminterie la aceleași rezultate se poate ajunge și fără vre-o grupare independentă) — și spună-ți că tu să vorbești acolo și acolo despre asta și asta, căci nu se va putea ajunge la nimica.

Mai pune apoi, că suntem tare împrăștiati și atunci se va vedea limpede că întemeierea unei societăți independente, care să aducă ceva foloase reale e cu neputință.

Afară de aceea statutele seminariilor noastre nu permit clericilor formarea de societăți publice, afară de cadrul Seminarului.

Așadar de o societate independentă a tuturor clericilor, nu poate fi vorba.

Rămâne deci să ne constituim în o societate sub aripile „Asociațiunii“, dacă totuși vrem să contribuim și noi cu oboiul nostru la cultivarea neamului. Dar și în cazul acesta nu sunt pentru o societate a tuturor clericilor, ei socotesc, că va fi mai bine, dacă clericii din un ținut sau dintr'un despărțământ se vor grupa la un loc, alții la alt loc. Motivul e, fiindcă o societate în toată forma a tuturor clericilor nu va fi ad-

medici — ne restrângem numai a pomeni, că Florența istorică a fost marea acelor nume, cari până în ziua de azi trăiesc vii în memoria oricărui, care a răsfoit cândva, ori chiar studiat frumoasa epocă a renașterii cu veacurile premergătoare.

În frunte cu plasmuitorul „Divinei Comedii“ Dante Alighieri (1265—1321) — pentru care Italianul, mândru, n'are epiteton mai mic decât: „Il divino“ — se înșiră aproape toată pleiada splendidă a renașterii, în toate direcțiile artelor frumoase, dela Giovanni Boccaccio (1313—1375), premergătorul humaniștilor până Giotto (1267 până în 1337), Brunelleschi (1377—1466), Michelozzo (1396—1472), Luca della Robbia (1400—1482), Donatello (1386—1466), Andrea del Castagno (1390—1457), Fra Angelico da Fiesole (1387—1455), Sandro Botticelli (1444—1510), Filippo Lippi (1459—1504), Domenico Ghirlandaio (1449—1494), Lorenzo di Credi (1459—1513), Piero di Cosimo (1462—1521), Fra Bartolomeo (1475—1517), Andrea Sarto (1486—1531) ș. a. ș. a. —

până la cei mai geniali tuciferi ai artelor ai renașterii-ului italian: Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonamoti și Raffael, și până la geniul astronomiei: Galilei, și la diplomatul nemuritor: Machiavelli.

Bogăția artistică, ce se desfășură aci, abia de mai are asemănare.

Stai totalmente cutropit în mijlocul atâtor frumșeți istorice și în fața lor îți simțеști nimicnicia disparentă mai tare decât ori și unde.

Atâta zel în muncă, pacientă și persistență în idealism; atâta simț neîntrecut în artă, bogăție în idei, istețime în manuire și devoțiune pentru tot ce e frumos și nobil — parcă numai pe acele vremuri a fost cu putință, când talizmanul de viață se începea și gâta la vorba, poate deja banală, dar veșnic adevărată și neîntrecută: ora et labora!

Noi ridicăm palate din marmoră de Carora atărnăm lustrii de aur, — plătim pipărat pictori scumpi și miliarde aruncăm azi pe valurile mărilor furibunde — și te-

tuș întru cele dinăuntru ale noastre: o voce misterioasă pare a ne șopti, că suntem numai epigoni resfățați, cari umblăm, mare parta, pe drumuri demult deja bătute, lucrând mai mult cu noroc și astuție, decât ca perspectivele nemărginite ale veacurilor apuse și cu resignarea creștinească, ce radiază de pe capod'operele măiestrilor menționați.

(Va urma.)

EPIGRAME.

Par' car fi pasere...

La Blaj, Arad, Lugoj, Hațeg
Vlaicu sboară, sboară, sboară...
Patrioții nu 'nțeleg,
De ce seam' atâta sbor?...
Când putea abunăoară
Să o ia la noi prin țeară
Tot de-adura... ca ai lor.

Dr. Birlea.

Filip Haas și Fű
Fabrica: Sopron.

(39) 10-20

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plăpome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.

Aranjamente complete pentru hotelurile și scule.

misă din partea „Asociațiunii“, după ce un atare lucru ar însemna un stat în stat; mai pune apoi greutățile ori mai bine zis neplăcerile, ce le-ai avea, cu prilejul tinerii prelegerilor, spre ex. fiind incredințat să îți o prelegere într'un sat, ai merge să-ți faci datoria.

Se poate întâmpla însă, că vre-unui inteligent din loc să nu-i convină insufletirea asta a ta și ți-ar spune-o verde, fără nici o jenă, că ce cauți în satul Dsale, luminează-ți oamenii Dsale, ai mei is destul de luminați... Astfel de cazuri ți s'ar putea da multe.

Luând acestea în socotință sunt de părerea, că numai o grupare după ținuturi, sau despărțăminte poate avea ceva viitor.

Iată însă cum contemplez eu lucrul. Dacă ne-am înțelege tinerii, din Țara Oltului, nu numai clerici, ci și juriști, medici, dascăli și în fine toți tinerii, cari sunt capabili de a da ceva sfaturi și povețe țărânului, ca astfel să i-se deie fiecăruia posibilitatea de a-și valida talantul; dacă fiecare tinăr, capabil de muncă intelectuală s'ar angaja să țină prelegeri, atunci într'o Duminică se pot ținea prelegeri într'un sat, în altă Duminică sau sărbătoare în altul, ori dacă sunt mai mulți tineri așa se pot împărți, cât în aceeași zi să se poată ținea prelegeri în mai multe sate. Prelegerile acestea pot figura sub numele de ședințe culturale. Ședințele vor consta din ceva dizertație din ramul, la care se pricepe mai bine dizertantele, poate fi apoi ceva declamare și în urmă ceva bucăți literare, de ex. citirea din poeziile vre-unui poet cunoscut, ori a face cunoscută vre-o carte. Toate acestea se pot face fără nici o cheltuială.

Astfel cred eu, că vom putea ajunge la ceva rezultat. Acesta e mijlocul, — socotesc eu — prin care ne putem pune în lucrare forțele psihice, de cari dispunem.

Aceasta e calea, pe care putem contribui și noi la deșteptarea și luminarea poporului, ai cărui fii suntem.

Un cleric oltean.

Insemnări.

Cine poartă vina? — „Revistă“, mijloc contra mediului strein.

Ascultă pe cineva spunând o prostie și încă cu aiere care voesc să spună: „Vezi asta așa-i odată!“ — și durerea nu ți-o poți ascunde.

Nu ne putem ascunde durerea cetind: „Episcopia gr.-cat. maghiară“ — *Un răspuns* — din „Gazeta Trans.“ nr. 168, când vedem că și între noi Români și încă chiar acum, răsar întârziări de-aceștia.

S'a făcut adecă atent în nr. 81 din „Unirea“ un anumit călător, care a avut necotita cutezanță, de-a pune pe hârtie niscai lucruri absurde, ca de altădată să dea pace chestiilor, despre cari nu are nici cele mai elementare principii; nici idee. Ei, dar cumintele călător să se astîmpere? (Par'că pe noi chiar acum ne arde să ne războim cu morile de vânt), că ori e „chior“ ori „miop“... că voește să facă „reflexiuni“, „că canic...“ că... un car întreg cu sfătoșeli puerie, la scoaterea cărora a omorât negreșit o dragă de vreme iacă așa...

Absurdități peste propoziții și afirmări la căutarea înțelesului și adevăratii cărora stai la îndoeală, care lampă s'o desprins din cui...

Ți-se face părul măciucă, când vezi că dai un sfat cuminte — și vorbele aceluia-s mazere de părete. Cine poartă vina însă, că aflăm scăpări de-acestea prin foile noastre?

E adevăr, că suferim de mania de-a da cu toții sfaturi și îndrumări, îndată-ce se ivește vre-un eveniment de timbru mai departe răsunător — dar aceasta e o boală, care imposibil să nu aibă leac. Și leacul, credem că nu smintim — repetându-ne — ar fi coșul și foarfeca.

*

Perdereă îndurată pe urma trecerii lui Vulcan cu „Familia“ se pare a-se răsufla tot mai des. Simțim la vetrele noastre lipsa unui tovarăș, care în zilele și serile potrivite să ne procure câteva clipe de elevare sufletească.

Avem două trei reviste în Ardeal: „Luceafărul“, „Revista polit. și lit.“ și „Conșinzeana“, cari de ce se ascundem? — sunt rău și bine redactate; își au lipsele și părțile lor bune, — dar nu avem o revistă cum ar trebui pentru vetrele noastre românești.

Și care ar putea fi pricina acestei împrejurări? N'avem oameni? — Cum să nu? Nu s'ar renta?

— Dar de unde vin ecurile, cari ne descopăr lipsa unui așa de însemnat factor?

Atunci? — Ne dușmănim! La noi toată lumea vrea să fie „director“, „șef“ de revistă, alta nu!

Dacă pe-un moment de întorsătură fenomenală simțirile noastre și în special a acelor chemați ar gravita spre același far aducător de bine, — n'am putea să avem și noi multe din cele cari azi ne lipsesc?

Până când însă ambițiile astea bolnave ne vor orbeca încă în bezna lor — nu ne vom putea mândri atâta de bună seamă!

E aici toamna ca mâne, vine sesiunea revistelor, cei chemați ar fi bine să rupă cordonul!

Noutăți.

Vlaicu la Alba-Iulia. Duminică, în 18 August st. n. vor trăsări pietrele Bălgăradului, cetatea călcată odinioară de Mihai-Vodă. Domnul român, care în strălucirea alergătoare a unui fulger a cuprins cu brațele sale visul pribeag al unui neam despăcat în trei; Duminică în 18 Aug. st. n. va sbura VLAICU la Bălgărad. Să alergăm cu toții și să sprijinim pe marele nostru aviator spre mândria și cinstea noastră.

Pentru publicul din Blaj și jur începând de Joi se află bilete de vânzare la „Librăria Seminarsială.“

A. Sa Principele Ferdinand al României a plecat în călătorie spre Anglia. Pe cale s'a oprit puțin în Budapesta unde l'a salutată șeful gării — și în Viena.

*

A. Sa Principele Carol de-asemenea va pleca în excursiune în mai multe părți ale Europei.

Oraș înveninat. În Palermo s'au îmbolnăvit 1200 de persoane din pricina apei înveninate a unei fântâni. Dintre îmbolnăviți trei înși au murit.

Tâmbălău în Aiud. Joi în 15 l. c. Lukács prim-ministrul își va ținea darea de seamă înaintea alegătorilor săi din Aiud. Va fi un tâmbălău mai rar acolo, zvonindu-se că comitele Szász și-a pus în mișcare întreg aparatul administrativ al comitatului nostru stîind să participe cât mai mulți și întru cât va fi cu puțință și Românii.

Să sperăm însă, că preoții și dascăli noștri se vor ști feri de aceasta vestind pretutindeni, că noi nu avem ce căuta Joi în Aiud!

La sborul lui Vlaicu dela Orăștie toți locuitorii din Bințița, satul natal al aviatorului nostru au avut intrare liberă. A fost o clipă rară ținută și prezentarea Bințițenilor înaintea lui Vlaicu. În șirul dinții fetele cu steag, în al doilea flăcăii apoi bătrânii și bătrânele satului toți în ordine militărească — cu urale nesfârșite la adresa marelui fiu răsărit din satul lor.

Congres experantist. În Cracovia se va ținea un mare congres experantist în zilele următoare, la care vor lua parte delegați din lumea întreagă. Se vor ținea și vorbiri în limba Esperanto.

Păduri în Rusia cuprinse de flacări. În Novgorod (Rusia) s'au aprins mai multe păduri arzând cu flacări uriașe. Pagubele sunt înspăimântătoare.

Țarul și moartea lui Mutsiuhito. La știrea despre moartea marelui Micadou al împărăției galbene — Țarul Rusiei a poruncit doliu în întreaga curtea sa. Fapta aceasta, se spune, că a atras admirația tuturor celorlalte case domnitoare din Europa.

Catastrofe. În Bohum (Germania) s'a întâmplat o mare catastrofă minieră. Victimele întrec cifra de 20 persoane.

*

În Turcia pe țărmul mării Marmara a avut loc un groaznic cutremur de pământ. Cinci cătune s'au prefăcut în scrum izbucnind foc uriaș în urma cutremurului. Victimele nu au lipsit.

*

La Moreni (România) a bătuit un mare incendiu. Au explodat mai multe sonde petrolifere producând pagube enorme și carbonisând la nerecunoscut mai mulți lucrători.

Stromboli. Vulcanul Stromboli de pe insulele liparice de câteva zile e în activitate. Columne mari de fum și lavă ferbinte izbucnesc neincetat pe gura craterului.

Prognoză. Zile schimbăcioase de ale lui August sunt încă 13, 14, 19, 20, 22, 27. Se așteaptă vreme mai mulcomă, rar cu vânt, care pe 20 promite vifor și călduri.

Peste tot călduri mari nu vor mai fi — mai mult vreme noroasă și vânt, semne de toamnă lungă și frumoasă.

Locomotive uriașe. Societatea liniilor ferate dintre Atchison și Topeca (America) a comandat locomotive nouă la o fabrică americană. Locomotivele vor avea dimensiuni foarte mari: lungimea 57 metri greutatea 280 toane cu 24 roate.

Reservorul de transportat apa necesară 55 metri cubici, iar pentru cărbuni 19 m.³, așa că aceste locomotive când vor fi gata vor fi adevărați monștri.

Convocare. In înțelesul §-lui 7 din statute și a deciziunii Comitetului din 2 August st. n. 1912, adunarea generală a „Reuniunii femeilor române din Mediaș și jur în acest an se va ține în școala gr.-or. din Mediaș în 1 Septembrie st. n. la 3 ore d. am. cu următorul program: 1. Deschiderea ședinții prin prezidență; 2. Raportul comitetului; 3. Raportul casei; 4. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea rapoartelor de sub nr. 2 și 3; 5. Alegerea unei comisii pentru înscrierea de membri și încasarea taxelor; 6. Raportul comisiei de sub p. 4. 7. Raportul comisiei de sub p. 5; 8. Alegerea unei comisii pentru verificarea procesului verbal al adunării; 9. Eventuale propuneri; 10. Închiderea ședinții. La care adunare se invită a participa toate femeile române din Mediaș și jur, — membrele fundatoare și ordinare, precum și membrele din comitetul acestei Reuniuni. *Maria Moldovan*, prezidență. *Maria Necșa*, secretară.

— Credincios însărcinării comitetului central al „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român” din Sibiu de sub nr. 306—1912, cu stimă vin a invita pe toți cărturarii și doritorii de a sprijini cultura română de pe teritoriul cercului administrativ al Jiboului și din comunele de dincoace de Meseș a cerc. administrativ al Zălaului să binevoiască a participa în 18 August a. c. n. pe 12 ore din zi în Buciumi la adunarea de constituire a nou contemplatului despărțământ Buciumi—Jibou sau Jibou—Buciumi — cu sediul unde aceasta adunare va decide. *Vasilie Gr. Pop*, proptop — delegatul comit. central.

Dare de seamă. La colecta deschisă în parohia Pogăceaua pentru alinarea suferințelor celor năpăstuiți de furia elementelor au contribuit următorii: A. Târnavan 10 cor., Pașca Grigore 5 cor., Zagou V. 3 cor., Micușan G., Făgăraș I. I. Aron, Florea P. I. Avram, Simion Turiac, Comșa Teodor, Făgăraș Florea, Făgăraș I. a Savului, Zagou Petru, Florea V. I. Iacob câte 2 cor., Florea S. I. Andraș 1 cor. 20 fil., Dumbrava T., Florea I., pădurar, Florea A. I. Ioanaș, Stoica Carolina I. Ioanaș, Murășan Anica și Berghian Simion, Florea Alexa, Florea Ștefan, Belean A., Ormenișan I., Belean Ș., Almășan V., Murășan Alexandru-Miron, Bacali I., Bacali N. câte 1 cor., Ocoș Maria 60 fil., Stoica A. 40 fil. Suma 52 cor. 20 fil. Aceasta sumă la dorința expresă a contribuitorilor, s'a dăcis a se trimite spre ajutorarea alor 2 biserici, cari au suferit stricăciuni foarte mari de orcanul ce le-a ajuns în 13 Maiu 1912; spre a se ajutama încâtva credincioșii la repararea aceloră. Anume pentru biserică din Breț tractul Reghinului 25 cor. 10 fil. și pentru cea din Ocnitza tractul Fărăgăului 26 cor. 10 fil. cari sume s'au și spedit la oficiile parohiale din acelea comune cu poșta de 9 August 1912.

Posta Redacțiunii.

»Biserica și învățătorii» — am lăsat afară unele scâpărări, cari ni-s-au părut prea malițioase. Asemenea unele pasaje puerile ca: »Dsa așa își împlinește datoria sfântă... că se uită pe ferestrele altarului pândind trecătorii?» etc...

Petrea de la Cluj. Cu mai multă grijă dta vei da lucruri bune. »Mi dor» nu ajunge măsură. »Moi (sic) duce» mai bună, iar »Tu vrei să cânt... și »Te caut» sunt frumoase. Noi însă versuri de dragoste nu publicăm. »Te caut» trimite-o la vre-o revistă, întrunește calități bunișoare. Dar ortografia?

Leon. O. Mici modificări au fost inevitabile. »Fragment» am lăsat afară o strofă a cărei înțeles ni-s'a părut echivoc.

Partea Literară.

Noaptea sf. Bartolomeu.

După *BOLANDEN*.

Trad. de *Aurel B. Gajia*, profesor.
(Continuare).

— Cancelarul l'Hospital pentru aceea a vorbit în forma aceea pentru că nu știe în ce conzistă calvinismul — răspuse contele. — Oamenii aceștia voiesc domnie ori moarte. Extirparea papistașilor și-o țineau de datorie. Pentru aceea zicea principele hugenot Conde: Pentru stîrpirea catolicilor n'avem altă armă decât sabia.

Contele s'a ridicat, a intrat în odaia vecină și mănios se plimba în sus și în jos.

Reginald rămase pe scaun. Cunoștea situația sufletească a prietinelui său, năcăjit și întristat în acelaș timp pentru soarta Franciei. — Se cugeta, oare a sosit timpul, să-i comunice, că ar fi vremea să pună capet războiului civil. — Cum sta și se cugeta n'a observat, că pe drumul ce ducea în depărtare se apropie o ceată de figuri, a căror îmbrăcăminte scipia în bătaia razelor de soare. — Era o trupă de călăreți, care cu pași repezi se apropia de sat.

Dubourg, în sfârșit s'a decis și a intrat în odaie.

— Artur, îl întrebă cu ton cam încrezător, pe tine încă te neliniștește soarta patriei noastre? — Tu însă cu o singură lovitură ai putea pune capet stării acesteia.

— Eu? întrebă surprins Autremont și privi cu mirare la prietinelui său.

— Da, tu, iubite Artur! Sufletul tuturor hugenoților aliați este Coligny — prietinelui tău. De prezent petrece pe moștile lui Chaliton, făurind planuri noi.

Chaliton e numai cale de o oră de aici. — Mergi până la el, declară-te roagă-l și spune-i să încete cu așa o chestie, care ar diviza Franca și ar duce-o la marginea peirei. — Nu te opune Artur, îți cunosc influința asupra prietinelui tău, folosește ocaziunea pentru scăparea patriei.

— Dacă nu depinde nimic în atacarea prezentă dela Coligny.

Nu? Dar dela cine?

— Dela cea mai puternică familie a Franciei, dela Guise și dela dușmanii acesteia, dela Bourbonii. Intreagă cearta și războiul nu decurge pentru altceva, decât ca aceste două familii să ajungă la influință în curte sau să ajungă la putere în Franca. — Dacă principele Francis Guise nu s'ar fi declarat, azi el ar șede pe tronul Franciei. — Religia pentru aceste două partide e numai pretext. — Familia Guise s'a dat pe partea catolicilor, căci câștigând pe aceștia cu ajutorul lor credeau să ajungă la tron. — Tot așa se folosiau de hugenoți Bourbonii, cari înșiși erau protestanți. — Intre celea două partide stă regele, sau mai bine zis, mama astută a aceluia. — Aceasta atacă când pe hugenoți, când pe catolici, după cum îi vine mai bine la socoteală. — Acest fapt arată, că regina tot atât de puțin preț pune pe religie ca și Bourbonii și Guiseii. — Iar Coligny nu-i nici Bourbon, nici Guise. Pentru aceea repășirea lui n'ar împiedeca războiul. Locul lui l-ar ocupa un alt Bourbon și mai puternic, care ar continua lupta.

— Cine ar putea suplini pe Coligny? Conde a căzut la Jarnac, regele de Navarra încă a murit, iar urmașul lui e numai băiat.

— Te înșeli Reginald! Tinărul principe de Navarra nu-i băiat, ci e un tânăr cutezător și viteaz. El are etatea de 16 ani. Eu l-am văzut la curte, ca pe un copil bun a cărui răspunsuri agere, îi plăceau mult regelui. — Apoi câțiva ani a fost în colegiul din Navarra unde s'a făcut cunoscut cu scrierile humaniștilor și a învățat l. latină. — Acum se distinge prin talentul și vitejia sa. El e speranța hugenoților. Dacă Coligny va dimisiona locul lui îl va ocupa de sigur principele de Navarra.

— Acesta nici de cum nu va suplini golul lui Coligny. Singur astuția și cuminența lui Coligny poate să i-se opună cardinalului Guise precum și prietinelor și nepoților acestuia.

— Cardinalul nu se mai ocupă de nimic, iar ceilalți Guisei nu mai numără mult.

— Nu? Tu n'ai auzit nimic de Henric Guise, fiul mai bătrân a principelui Francis de Lotharingia, pe care l-au ucis? Toți aceia, cari îl cunosc și îi știu faptele lui s'au umplut de mirare. — Deja în vrâstă de treisprezece ani s'a luptat la Orleans, alături de tatăl său. S'a luptat apoi în Ungaria împotriva turcilor. În luptele dela Massagnac și Jarnac a făcut minuni.

În privința puterii corporale e model pentru cavalerie. Închipuiește-ți deplin armat e în stare să înoate pe râu în sus. Ce putere poate fi în el? În privința talentului militar seamănă la tatăl său.

— Cât de mult îl lauzi!

— Am spus numai aceea, ce nici inimii lui nu i pot detrage.

— Eu, cu atât mai puțin; căci nu țin nici cu Guiseii, nici cu Bourbonii.

— Fără?

— La partida de pace.

— Bine-i! Ca om fără seamăn ești foarte potrivit ca să faci împăciuirile cu Coligny.

Contele mormăi de nou ceva și începu să se plimbe iarăș prin casă.

În vreme ce au povestit ei, doi nobili călăreți au intrat în curte. Sosi îndată și un servitor, care a anunțat sosirea oaspeților.

— Tocmai bine veniți, e timpul dejunului zise Autremont. A demândat apoi servitorului să aducă de ale mâncării, ca semn, că și ziua e aplicat să primiască oaspeți.

Pașii greoi a oaspeților le-au anunțat sosirea. Artur le-a eșit înainte până în ușa odăii. Privind pe un străin a stat uimit.

La contele s'a apropiat un călăreț greu înarmat și foarte robust. — Armele erau fabricatură din Nürnberg și sămăneau cu celea de prin evul mediu. — Pe scut era sculptat sf. Gheorghe și un cavaler îngunuchi, ținând în mână un rozar înaintea statuei Preacuratei vergure Maria. — Alte sculpturi frumoase erau făcute în stilul renaissance. — Pe coif în jos atârna pe spate o peană roșie. Purta veșmânt de catifea cu mărgini verzi. La brâu purta sabie cu două tășuri. Cu toate, că era greu înarmat se mișca foarte ușor. Infățșirea și purtarea lui trada, că e om de familie mare. Avea ținuta, ca a unuia din familiile înalte. În fața lui schinteiau doi ochi mari, ca a unui bărbat serios.

Armătura celui alt era cevaș mai simplă, dar se vedea, că și aceea era de

mare pret. — La apariția se vedea, că e supusul celui dintâiu, căci se cam amestecă rar în conversația lor și încă și atunci cu mare sfială.

Oaspeții salutară respectuos pe stăpânul casei, care i-a condus în odaie.

— În vreme ce partizanii mei se odihnesc în sat, mi-am ținut de datorință să cercetez pe stăpânul acestui ținut frumos, — zise cel mai îmbrăcat între ei.

— Dumnezeu v'a adus dnii mei! Cu dragostea cu care v'am primit pe voi cu această ospitalitate să fi primit și pe insoțitorii voștri, — zise contele Autremont.

— Pardon conte replică oaspele zimbind. — Noi suntem donăzeci și cinci de călăreți și tot atâta pedestrii și eu cred, că în cazul de față ospitalitatea încă și-ar avea marginile ei.

Până le-a spus acestea și-a luat coiful de pe cap. — În obrazu-i stâng avea o rană, care nu-i dăforma de loc fața.

— Permis iubite oaspe să-ți prezint odăile prietini și pe supușii mei?

— Mulțămesc conte. Vizita noastră e de-o durată scurtă.

— E Reginald Dubourg, prietinel și amicul meu — zise Autremont.

Străinul se complimentează apoi s'au așezat la masa pe care erau fel și fel de mâncări și beuturi scumpe.

— De azi dimineață dela patru ore suntem tot pe drum și aievea avem lipsă de mâncare să ne stămpărăm foamea și să ne alinăm setea.

— Asta mie-mi place mult, zise Autremont. Dela patru tot pe drum? E lucru foarte greu și încă să fii deplin înarmat.

— Dedarea face, ca totul să-ți fie mai ușor. În sfârșit omul uită deosebirea între greutatea ce o are ca ostaș greu armat și ca civil.

— Da, pentru un om puternic — zise Autremont.

Oaspeții ne-mai zicând nimic mâncău mai departe, fără ce să-și fi spus măcar numele. Din trăsurile feții lui Dubourg se putea citi clar: „Sunt prietini aceștia ori inamici? Dupăce oaspeții nu se recomandă, Autremont cercă să vază, că ce scop politic urmăresc aceștia. — Ocaziunea aceasta s'a și imbiat nu peste mult.

— Cât de departe e de aici cetatea lui Armel — întrebă primul dintre oaspeți?

— Cale de o zi scurtă, dle cavaler! — Scuză dacă nu te-am agrăit cu titlul care ți-se cuvine! — dupăce numele și poziția oaspeților mei sunt necunoscute pentru mine.

— Poziția noastră ai găcit-o perfect dle conte. Amândoi suntem cavaleri: eu mă numesc Leo Balafre, după zgărietura ce o am pe față și care mi-a cauzat-o un maur.

Reginald surprins fiind a aruncat o privire fugitivă asupra contelui.

— Dta dle Balafre te-ai luptat în contra turcilor?

— Da, dl meu am fost unul dintre acei nobili, cari am dat ajutor lui Henrich de Lotharingia, ca luptând sub steagul crucii să biruie asupra semilunei.

Asta a spus-o confuz ca și când l-ar preocupă altă chestie.

— Și cât e calea dela Armel până la Chatillon? — a întrebat pe urmă?

— Cale de o zi scurtă — răspuse Dubourg.

(Va urma)

Rutenii din Galiția.

(Continuare și fine).

În toată Austria este obligamântul frecventării școlilor elementare. Dar aceste școli nu există în fiecare comună. Comunele din Galiția sunt în număr de 6240. Cam peste 5240 de comune își au școala elementară, restul cam 900 de comune sunt încă lipsite de școală. De aici provine numărul analfabeților, cel puțin în mare parte, spre a nu vorbi de neglijența părinților și neglijența administrativă din partea puterii civile. Ce privește administrațiunea școlilor primare notăm următoarele. Legea austriacă a depus administrarea școlilor elementare, urbane și rurale, pe seama țărilor Coroanei. Același lucru se rapoartă la celelalte așezăminte de învățământ excepționând școlile gimnaziale, reale și universitare. Așadar țara — (în concret Galiția) — districtul, comuna sunt datoare să întrețină edificiul școlar și factorii didactici respectivi. În-deosebi: comuna trebuie să procure edificiul școlar și 6% din salariul învățătorilor, 6% trebuie să-l dea Curtea, adică posesorul cel mai bogat din comună. Restul e supeditat de Autonomia-Țării. Unele comune fiind sărace de tot, nu-și pot procura încăperile necesare pentru școala primară, nici măcar prin chirie: altele nu pot contribui 6% sau 12% din salariul didactic. Din aceste motive anul 1901^{1/2}, 233 de școli nu funcționau, deși erau înregistrate în lista consorțiului școlastic. Și acest factor împedecă progresul cultural.

În afară de aceste școli publice comunale, mai există multe școli cu administrațiunea privată și dreptul de publicitate. Ele sunt proprietatea mănăstirelor — de călugărițe în primul rând, și a unor instituțiuni sociale, iar jidanii dispun în aceasta privință de un fond anume, fondul lui Hirsch. Astfel de școli particulare sunt în Galiția 166; adică 93 polone, 70 germane, 3 rutene.

Din toate aceste se vede, că la urma urmei înființarea școlilor elementare și întreținerea lor nu este tocmai atât de anevoioasă. Dacă rutenii nu vor să contribuie nici cu atâta, ce cere legea, vina lor, 88% din salariul învățătoresc (cam 800—900 coroane de persoană) îl dă Țeara.

Alături de școlile elementare merg insitutele menite a forma învățători primari. Astfel de institute (seminarii) sunt în Galiția-Răsăriteană șase bărbătești și două pentru sexul femeiesc.

Anul 1901/2 se numărau în toate aceste institute 2069 elevi; 1082 de rit latin (poloni) 846 de rit rutean, 134 jidani; 7 evanghelici. Mai funcționează unele seminarii particulare, cu dreptul de publicitate. În toate aceste preparandii laolaltă aveau rutenii anul 1904 cu totul: 848 elevi și 109 eleve.

Cursurile secundare au luat un avânt relativ mai însemnat.

Astfel între anii 1871—1875 frecventau în toată Galiția în mijlocie numai 1426 de băieți ruteni cursurile gimnaziale; între 1881—1885 deja 1811, iar anul 1906—1907 chiar 5600.

În concret putem da încă recensământul anului 1901/2. Gimnasia 22 în Galiția-Răsăriteană. Frecvența următoare:

a) Suma totală a elevilor 11.984.

b) Gimnasialiști poloni 8.030.

c) Gimnasialiști ruteni 3.605.

d) Nemți și alți 349.

În școlile reale frecventau cursurile între anii 1861—1865 numai 9 ruteni pe an: astăzi 300. În concret anul 1901/2 aveam în Galiția-Răsăriteană 4 școli reale, elevi în total 1837, dintre cari 1641 poloni, 168 ruteni, 28 nemți etc.

În școala politehnică din Lemberg erau anul 1876—1880 numai 9 ruteni, anul 1904 deja 86: iar poloni peste 809.

Cursurile superioare se prezintă așa fel. Semestrul de iarnă 1902/3 la universitatea de Lemberg. Academiciani înscriși total 2414 (tineri și fete). Dintre aceștia poloni 1756, (72.6%), ruteni 637 (26.7% — dar jumătatea din aceștia clerici teologi!) iar după confesiune 1229 catolici latini, 654 greco-catolici, 505 jidani.

Totodată au funcționat la universitatea din Lemberg 115 profesori și docenți, dintre cari numai unul sau altul e rutean; de altfel Alma Mater de Lemberg are un caracter exclusiv polon.

Trbuie să adangem, că tocmai de present se desbete chestia înființării unei Universități exclusiv rutenești: dar cum va fi ea rezolvită, nu putem prevedea.

Scrieri periodice și ziare au rutenii în număr de ca 40: tot de-asemenea crește numărul asociațiilor lor literale și culturale. Bugetul-Galițian a dispus 8000 coroane anual pentru tipărirea cărților școlare rutene; pentru asociațiunea pedagogică 10,300 coroane; pentru cercul „Proswit“ 6000 coroane; pentru ajutorarea agronomiei lor 15,000; Asociațiunii „Kacrkowski“ 6000, celei lui Szewczenko 12,000 cor.; asociațiunii pentru teatrul rutean călător 23,000; pentru bursele elevilor ruteni 12,500 cor.

NB. Cea mai veche asociațiune culturală și literală „Szewczenko“ datează de abia dela anul 1870; iar primele edițiuni rutene ale sale au apărut de abia la 1890 din grația subvențiunii suszise!

*

În fine. Cât privește starea economică a rutenilor din Galiția putem constata un singur lucru: ea a luat un avânt îmbucurător, urmând în toate direcțiunile esemplul polonilor și în bună parte — prin legătură cu dânsii. A istorisi acest progres economic, nu mai este de propunerea noastră.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

O viișoară piesă populară în 3 acte de *Octavian Prie* (pag. 99). Se află de vânzare la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj și costă 60 fil. plus 10 fil. porto.

Vatra familiară. Indemnuri și sfaturi pentru viața casnică. Cea mai potrivită carte pentru săteni! Cuprinde sfaturi creștinești și în o foarte frumoasă limbă populară. E editată de societatea de lectură a Clericilor din Seminarul Blajului. Se află de vânzare la oricare Librărie românească. Prețul 30 bani.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUȚIA.

Săpunul-cosmetic

desinfectant Szt. László

din Cluj (al lui Heinrich), ajuns acum la renume mondial, e o adevărată comoară la casă. Este un prezervativ sigur împotriva boalelor infecțioase. Afară de aceasta, pe lângă substanțele sale distinse, de a ridica fineța pielii, prin mireazma sa de tot aleasă a devenit un articol cosmetic de primul grad.

Se poate căpăta pretotindine. Prețul unei bucăți e 70 fileri.

(69) 8-?

Cadou de sărbători!

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freat 220 cor.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la *Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj*. — Prețul tabloului cor. 150 fil.

Calfă tinără

și Învățăcel:

Se primește în prăvălia de manufactură la jos numitul

August Stupariu

Balázsfalva.

(85) 1-6

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saioane, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlóczy-utca 7. sz.
(88) 86-104 (Központi városháza mellett).

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. care cuprinde în sine *slujbele dumnezeescilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II, se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor., leg. în lux face 44 coroane.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911	K.	5,275,798.23
Capitale asigurate pe viață achitate	„	5,146,556.86
Starca asiguratilor cu sfârșitul anului 1911	foc „	127,763,744.—
	vieată „	10,981,322.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor.	2.520,492.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 81-?